

Aleksandra Ślusarczyk

<https://orcid.org/0009-0004-0023-0516>

e-mail: ola.slusarczyk@onet.eu

Szkoła Doktorska Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie, Polska

Możliwość zastosowania logorytmiki w profilaktyce logopedycznej w opiniach małopolskich logopedów

Use of Logorhythmics in Speech Therapy Prevention: Perspectives of Speech Therapists in Southern Poland

KEYWORDS ABSTRACT

logorhythmics, speech disorders prevention, logorhythmics in speech disorders prevention, music therapy, rhythmics

Logorhythmics is a method that combines speech, rhythm, and music. The aim of this article is to draw attention to the possibility of using logorhythmics in preventive activities in speech therapy. The article is based on the author's own research, the purpose of which was to determine the level of familiarity and the scope of application of this method in speech therapy prevention by speech therapists working in Małopolska, Poland, as well as to identify the advantages and limitations of logorhythmics resulting from the nature of specialists' work. The research problem was formulated as a question concerning the place of logorhythmics in speech therapy and speech therapy prevention implemented by speech therapists. The study was conducted using the diagnostic survey method with the use of a questionnaire. Thirty-seven speech therapists working in the Małopolska region participated in the study. The results obtained indicate that the vast majority of respondents are familiar with and use logorhythmics in their work, appreciating its attractiveness, multisensory nature, and positive impact on child development. Respondents also pointed to difficulties related to the use of this method, primarily concerning inadequate facilities, a lack of musical instruments and teaching materials, as well as limited access to publications and specialist training in the field of logorhythmics. The research results confirm the value of

logorhythmics in speech therapy prevention, which indicates the need for its broader dissemination and more frequent inclusion in preventive activities.

SŁOWA KLUCZE ABSTRAKT

logorytmika,
profilaktyka
logopedyczna,
logorytmika
w profilaktyce
logopedycznej,
muzykoterapia,
rytmika

Logorytmika jest metodą łączącą słowo, rytm oraz muzykę. Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na możliwość wykorzystania logorytmiki w działaniach profilaktycznych w logopedii. Artykuł opiera się na badaniach własnych, których celem było określenie stopnia znajomości oraz zakresu stosowania tej metody w profilaktyce logopedycznej przez logopedów pracujących w Polsce, a także identyfikacja zalet i ograniczeń logorytmiki wynikających z charakteru pracy specjalistów. Problem badawczy sformułowano w postaci pytania dotyczącego miejsca logorytmiki w profilaktyce logopedycznej realizowanej przez logopedów. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z zastosowaniem kwestionariusza ankiety. W badaniu uczestniczyło 37 logopedów pracujących na terenie Małopolski. Uzyskane wyniki wskazują, że zdecydowana większość respondentów zna oraz stosuje logorytmikę w swojej pracy, doceniając jej atrakcyjność, polisensoryczny charakter oraz pozytywny wpływ na rozwój dziecka. Respondenci zwracali również uwagę na trudności związane z wykorzystaniem tej metody, które dotyczą przede wszystkim nieodpowiednich warunków lokalowych, braku instrumentów muzycznych i materiałów dydaktycznych, a także ograniczonego dostępu do publikacji oraz szkoleń specjalistycznych w zakresie logorytmiki. Wyniki badań potwierdzają wartość logorytmiki w profilaktyce logopedycznej, co wskazuje na potrzebę jej szerszej popularyzacji i częstszego uwzględniania w podejmowanych działaniach profilaktycznych.

Wprowadzenie

Logorytmika to metoda terapii mowy łącząca elementy logopedii, rytmiki i ruchu w celu ujednolicenia tempa, rytmu i melodii wypowiedzi oraz wzmocnienia funkcji motorycznych aparatu artykulacyjnego. Praktycznym celem stosowania jej w terapii jest poprawa artykulacji, poprawa tempa i rytmu mowy, koordynacji oddechu i artykulacji oraz rozwój percepcji rytmicznej, przy równoczesnym wsparciu aspektów emocjonalnych i motorycznych (Pring i in., 2012; Kucharak, 2024). Logorytmika znajduje zastosowanie zarówno w terapii, jak i w profilaktyce logopedycznej. Ćwiczenia logorytmiczne mogą przybierać formę rytmicznego mówienia do pulsu metronomu lub wzorca muzycznego w celu regulowania tempa wypowiedzi (Shakirova

i Saparbaeva, 2025), synchronizacji ruchu i gestu z mową w celu wspierania koordynacji motorycznej i automatyzacji wzorców artykulacyjnych (Pring i in., 2012) czy pracy nad prozodią poprzez ćwiczenia intonacji, akcentu i dynamiki w połączeniu z muzyką i zadaniami słuchowymi (Stakhova i in., 2024). Jak wskazują badania, metoda ta szczególnie sprawdza się w pracy z dziećmi przedszkolnymi oraz osobami z zaburzeniami rytmu motoryki mowy. Badania i opisy kliniczne wskazują na pozytywne efekty u dzieci z dysartrią, opóźnieniem rozwoju mowy, niedosłuchem oraz jękających się (Kucherak, 2024; Daigmorte i in., 2022).

W polskich opracowaniach dotyczących logorytmiki duże znaczenie miała działalność Elżbiety Kilińskiej-Ewertowskiej, która przyczyniła się do jej spopularyzowania na terenie kraju. Autorka wskazywała, że w logorytmice nie chodzi o samo umuzykalnianie, ale przede wszystkim o rozwijanie funkcji motorycznych i słuchowych dziecka oraz uwrażliwienie na elementy wspólne dla mowy i muzyki, takie jak rytm, tempo, melodię, natężenie, akcent, frazę czy artykulację. Zdaniem Kilińskiej-Ewertowskiej (1978) metoda ta wspiera terapię ruchową, słuchową oraz słuchowo-ruchową, a także świetnie sprawdza się w profilaktyce logopedycznej w żłobkach i przedszkolach. W polskojęzycznej literaturze logorytmika jest postrzegana jako metoda oparta na trzech filarach – muzyce, słowie i ruchu, która wspomaga przyswajanie suprasegmentalnych cech języka (Wasińska-Zdżalik, 2017). W niektórych opracowaniach określa się ją jako formę muzykoterapii nastawioną na usprawnianie lub korygowanie komunikacji językowej oraz zapobieganie zaburzeniom w tym zakresie (Walencik-Topiłko, 2005).

Pomimo wielu potencjalnych korzyści, wynikających z zastosowania logorytmiki w terapii i profilaktyce, w literaturze przedmiotu brakuje badań empirycznych dotyczących skali jej rzeczywistego wykorzystania przez logopedów w Polsce. W analizowanych polskojęzycznych źródłach dotyczących logorytmiki przeważają opisy pojedynczych przypadków, artykuły metodyczne i przeglądy. Systematyczny przegląd literatury polskiej i zagranicznej wskazuje, że skala badań nad logorytmiką pozostaje stosunkowo niewielka w porównaniu z innymi metodami terapii mowy. Ponadto publikacje nie uwzględniają badań ukazujących realne rozpowszechnienie logorytmiki na terenie Polski.

Logorytmika w profilaktyce logopedycznej

Zgodnie z definicją zaproponowaną przez American Speech-Language-Hearing Association (2017) profilaktyka logopedyczna to działania mające na celu redukcję ryzyka wystąpienia zaburzeń komunikacji oraz ograniczenie ich wpływu na funkcjonowanie jednostki. Skuteczna profilaktyka powinna obejmować działania edukacyjne,

screeningowe oraz wczesną interwencję, szczególnie w populacjach podwyższonego ryzyka. Gacka i Kaźmierczak (2017) opisują profilaktykę jako zapobieganie i wczesne wykrywanie zaburzeń mowy z prowadzeniem badań przesiewowych służących identyfikacji osób wymagających pogłębionej diagnozy.

Węsierska (2012) wyróżnia trzy poziomy profilaktyki. Pierwszym z nich jest profilaktyka pierwszorzędowa, która odnosi się do najwcześniejszych działań mających na celu zapobieganie wystąpieniu danego zaburzenia poprzez ograniczenie ryzyka zaistnienia problemów z nim związanych. W logopedii profilaktyka pierwszorzędowa ma na celu szerzenie wiedzy logopedycznej oraz działania popularyzujące właściwości prawidłowego przebiegu rozwoju mowy i komunikacji. Poziom drugi, profilaktyka drugorzędowa, opiera się na wczesnym diagnozowaniu i niwelowaniu negatywnych skutków pojawiających się zaburzeń. Jej zadaniem jest odszukanie osób z grupy ryzyka, a następnie podejmowanie prób przedwczesnego wykrycia wszelkich nieprawidłowości i zapobieganie ich negatywnym skutkom. W logopedii profilaktyka wtórna polega na wczesnym ujawnianiu zaburzeń, zakłóceń i opóźnień w rozwoju mowy. Ostatni poziom to profilaktyka trzeciorzędowa mająca na celu zapobieganie dalszemu rozwojowi już istniejących zaburzeń oraz niwelowanie ich powikłań. W logopedii ten poziom profilaktyki skierowany jest do osób, u których problem komunikacyjny został już wykryty, a zadaniem logopedy jest wyeliminowanie jego negatywnych skutków.

Logorytmika może zostać zastosowana zarówno w przypadku profilaktyki pierwszo-, drugo-, jak i trzeciorzędowej. Może przybrać formę zajęć grupowych prowadzonych w przedszkolach, a także indywidualnych oddziaływań prewencyjnych. Na pierwszym poziomie profilaktyki logopedycznej logorytmika stanowić może ciekawe narzędzie wspierające prawidłowy rozwój motoryczny oraz rozwój mowy. Grupowe zajęcia logorytmiczne umożliwiają logopedzie wczesne wykrycie potencjalnych trudności wśród dzieci w grupie, co stanowi element profilaktyki drugorzędowej. W przypadku wykrycia dzieci z nieprawidłowościami w ramach profilaktyki trzeciorzędowej można wdrożyć do zajęć logorytmicznych konkretne ćwiczenia mające na celu zapobieganie dalszemu pogłębieniu istniejących nieprawidłowości.

Dzięki swojej atrakcyjnej formie logorytmika może być stosowana w profilaktyce już u dzieci od drugiego roku życia, u których zaczynają pojawiać się pierwsze słowa. Zajęcia logorytmiczne powinny obejmować ćwiczenia aparatu artykulacyjnego, ćwiczenia ruchowe i słuchowe, a także działania wspierające koordynację ruchową, wzrokowo-ruchową, ruchowo-słuchową oraz wrażliwość percepcyjną. Mogą one przyczynić się do wspierania rozwoju artykulacji poprzez odtwarzanie słyszanych dźwięków, wykorzystywanie prostych sylab otwartych oraz stosowanie onomatopei.

Ćwiczenia aparatu artykulacyjnego mogą być wykonywane rytmicznie na podstawie słyszanego akompaniamentu, w którym określony fragment muzyki odpowiada konkretnemu ćwiczeniu. Wykorzystać można również proste instrumenty wchodzące

w skład instrumentarium Orffa, aby utożsamić dane ćwiczenie z określonym instrumentem. Na przykład: gdy prowadzący gra na dzwoneczkach, dzieci wykonują ruchy lateralne językiem, a gdy słyszą bębenek – kłaskają. Taka forma ćwiczeń wspiera również pamięć oraz percepcję słuchowo-ruchową dziecka, ze względu na konieczność reagowania ruchem na zmiany w akompaniamencie.

W celu wspierania sfery ruchowej i słuchowej, koordynacji ruchowej oraz wrażliwości percepcyjnej warto uwzględnić w programie zajęć logorytmicznych ćwiczenia oparte na swobodnym poruszaniu się do muzyki o zróżnicowanym tempie, dynamice i natężeniu. Mogą one wykorzystywać różne formy ruchu, takie jak chodzenie, marsz, bieg, podskoki, przysiady czy obroty, ponieważ wymagają od dziecka reagowania na zmiany w akompaniamencie. Przykładowym ćwiczeniem wspierającym motorykę, percepcję słuchowo-ruchową oraz koordynację ruchową jest wykonywanie określonych ruchów w reakcji na konkretne zmiany w muzyce. Gdy muzyka jest szybka, dzieci biegają, słysząc niskie dźwięki, poruszają się na czworakach lub wykonują przysiady, natomiast gdy w akompaniamencie pojawiają się ósemki z kropką i szesnastki (grupa rytmiczna często określana jako „podskok”), wykonują podskoki obunóż.

Aby dodatkowo oddziaływać na rozwój motoryki artykulacyjnej, do ruchu całego ciała można dobrać odpowiednie ćwiczenie aparatu artykulacyjnego. W celu ułatwienia dziecku zrozumienia zasad reagowania ruchem na dany rodzaj akompaniamentu warto odwołać się do elementów dobrze mu znanych. W tym celu dobrym rozwiązaniem jest wykorzystanie jako przykładu zwierząt, pojazdów lub roślin posiadających charakterystyczne cechy. Przykładowo dzieci poprosić można o poruszanie się jak koniki (krok odstawno-dostawny połączony z kłaskaniem), motorki (bieg z wystawionymi przed siebie dłońmi i parskanie) lub muchomorki (poruszanie się zgodnie z rytmem muzyki, a po jej zatrzymaniu – stanie na jednej nodze i dotykanie językiem podniebienia, naśladowanie językiem ruch „rysowania” na nim kropek).

Zajęcia logorytmiczne umożliwiają dodatkowo wspieranie koordynacji oraz pamięci wzrokowo-ruchowej poprzez wykorzystanie obrazków, znaków graficznych i odpowiednio przygotowanych kart pracy. W ćwiczenia ruchowe wpleść można element zatrzymania się i wykonania zadania prezentowanego na ilustracji – zarówno w zakresie motoryki dużej, jak i motoryki artykulacyjnej. Istnieje również możliwość zastosowania ćwiczeń polegających na zapamiętywaniu sekwencji aktywności ruchowych demonstrowanych na ilustracjach, a następnie odtwarzaniu ich z pamięci.

Logorytmika ma charakter polisensoryczny i polimodalny. Oddziałuje jednocześnie na wiele zmysłów oraz łączy różne formy aktywności. Ćwiczenia realizowane w ramach profilaktyki logopedycznej z wykorzystaniem ruchu, rytmu, słowa i muzyki umożliwiają wieloaspektowy rozwój dziecka w sferach kluczowych dla prawidłowego rozwoju mowy i artykulacji.

Badania własne nad wykorzystaniem logorytmiki w profilaktyce logopedycznej

Przedmiotem badań przedstawionych w niniejszym artykule jest zastosowanie logorytmiki w profilaktyce logopedycznej. Celem badań było określenie miejsca i znaczenia logorytmiki w działaniach profilaktycznych oraz wskazanie możliwości jej szerszego wykorzystania w praktyce, ukierunkowanego na wspieranie rozwoju mowy i komunikacji. W nawiązaniu do przyjętych celów sformułowano główny problem badawczy: Jakie jest miejsce logorytmiki w profilaktyce logopedycznej?

W celu jego operacjonalizacji wyodrębniono dwa obszary pytań szczegółowych dotyczących znajomości logorytmiki w środowisku logopedów (poziom wiedzy, obecność tej tematyki w programach studiów, źródła pozyskiwania wiedzy, formy dokształcania, zależność między stosowaniem logorytmiki a wykształceniem muzycznym, prowadzenie zajęć logorytmicznych, ocena zalet i ograniczeń metody) oraz wykorzystania logorytmiki w profilaktyce logopedycznej (rodzaje stosowanych ćwiczeń, znajomość i stosowanie instrumentarium Orffa, subiektywna ocena skuteczności).

Do realizacji badań wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, umożliwiającą systematyczne gromadzenie faktów i danych o opiniach, postawach oraz praktykach zawodowych respondentów (Apanowicz, 2002). Metoda ta pozwala na analizę zakresu, poziomu i dynamiki badanego zjawiska oraz stanowi podstawę do formułowania wniosków i projektowania działań modyfikacyjnych (Dutkiewicz, 2000).

Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety skonstruowany zgodnie z zasadami projektowania narzędzi badawczych, obejmującymi jasność sformułowań, logiczny układ pytań oraz ich zgodność z celami badawczymi. Konstrukcja kwestionariusza jest istotna dla jakości uzyskiwanych danych, co podkreślają badacze zajmujący się metodologią badań ankietowych (Koo i Li, 2016; Ranganathan, 2023). Kwestionariusz składał się z 21 pytań zamkniętych jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz pytań otwartych, co umożliwiło pozyskanie zarówno danych ilościowych, jak i jakościowych.

Kwestionariusz został udostępniony w formie elektronicznej za pośrednictwem platformy Google Forms i rozpowszechniony poprzez media społecznościowe oraz drogą mailową.

Badanie przeprowadzono wśród 37 logopedów pracujących na terenie Małopolski, co stanowi stosunkowo niewielką grupę badawczą i jest pewnym ograniczeniem prezentowanych wyników. Z tego względu uzyskane dane można traktować jako pilotażowe, wskazujące kierunki dalszych analiz. W przyszłości zasadne wydaje się kontynuowanie badań z udziałem większej i bardziej zróżnicowanej próby, a także poszerzenie zakresu sondażu diagnostycznego. Mimo wskazanego ograniczenia uzyskane wyniki mogą stanowić inspirację do dalszych badań nad wykorzystaniem logorytmiki

w środowisku logopedycznym oraz wspierać inicjatywy zmierzające do szerszego stosowania tej metody w praktyce.

Wyniki analizy badań własnych

W nawiązaniu do sformułowanych pytań badawczych respondenci w pierwszej kolejności zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące znajomości terminu „logorytmika”. Spośród badanych logopedów tylko jedna osoba nie знаła tego pojęcia przed przystąpieniem do badania, co świadczy o stosunkowo dużym rozpowszechnieniu tego terminu wśród logopedów.

W celu określenia okoliczności zapoznania z pojęciem logorytmiki respondentów zapytano o źródło tej wiedzy. Wyniki wskazują, że 30 na 37 badanych po raz pierwszy poznała logorytmikę w trakcie studiów. Szkolenia i kursy specjalistyczne jako źródło pierwszego kontaktu z tym terminem wskazało 5 respondentów, natomiast dwie osoby podały inne sposoby poznania logorytmiki.

W dalszej części badania zapytano respondentów o formę realizacji logorytmiki w toku studiów. Z odpowiedzi uzyskanych w kwestionariuszu wynika, że u 14 badanych logorytmika jako odrębny przedmiot była realizowana w trakcie studiów podyplomowych. Taka sama liczba (14 badanych) realizowała logorytmikę jako przedmiot na studiach licencjackich. Pięciu badanych logopedów zadeklarowało, że logorytmika nie była realizowana w toku ich kształcenia akademickiego. Wynik wskazuje, że logorytmika wciąż nie zawsze uwzględniana jest w programach studiów logopedycznych.

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, w jaki sposób poszerzają swoją wiedzę oraz umiejętności dotyczące logorytmiki, by oszacować ich chęci i możliwości rozwoju w tym zakresie. Najczęściej wskazywane źródła wiedzy o logorytmice to Internet, z którego w celu poszerzania wiedzy o logorytmice korzysta 22 badanych logopedów. Ze szkoleń i kursów korzysta połowa badanych, a z literatury 15 logopedów. Ponad połowa badanych deklaruje, że brała udział w szkoleniach dotyczących logorytmiki. Wynik sugeruje, że wśród logopedów istnieje potrzeba doksztalcenia się w zakresie stosowania tej metody, nie tylko za sprawą specjalistycznych szkoleń, ale także poprzez samodzielne poszukiwania inspiracji w literaturze i Internecie. Obecne możliwości poszerzania wiedzy na temat logorytmiki za wystarczające uznała niespełna połowa (17) badanych logopedów. Znaczna część respondentów (14) nie określiła swojego stanowiska w tej kwestii, a 6 osób oceniło dostępne możliwości jako niewystarczające.

Logorytmika jako metoda wykorzystująca elementy muzyczno-rytmiczne wiąże się z koniecznością posiadania przez osobę prowadzącą kompetencji takich jak poczucie rytmu, słuch muzyczny oraz umiejętność różnicowania cech dźwięku. Kompetencje te często rozwijane są w toku edukacji muzycznej. Z tego względu w badaniu

uwzględniono pytanie dotyczące posiadania wykształcenia muzycznego przez logopedów. Uzyskane wyniki wskazują, że większość respondentów (28 osób) nie posiada formalnego wykształcenia muzycznego. Ukończenie edukacji muzycznej zadeklarowało w sumie 9 badanych osób. Zakładając, że brak formalnego wykształcenia muzycznego może wpływać na poczucie kompetencji w zakresie stosowania logorytmiki, respondentów zapytano, czy ich zdaniem wykształcenie muzyczne jest warunkiem koniecznym do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem tej metody. Uzyskane wyniki wskazują, że większość badanych logopedów (27) nie uznaje wykształcenia muzycznego za niezbędne w prowadzeniu logorytmiki. Czterech respondentów wskazało, że posiadanie formalnego wykształcenia muzycznego jest konieczne w przypadku realizacji zajęć logopedycznych z wykorzystaniem elementów muzycznych, natomiast 6 badanych wskazało brak jednoznacznego stanowiska w tej kwestii. W celu ustalenia czy logopedzi mimo braku wykształcenia muzycznego podejmują próby stosowania logorytmiki w praktyce, respondentów poproszono o wskazanie, czy dotychczas prowadzili oni logorytmikę. Jak wskazują wyniki, znaczna część logopedów (25 osób) prowadziła lub obecnie prowadzi logorytmikę. Pozostali logopedzi (12 osób) nie stosowali logorytmiki w swojej pracy. Uzyskane wyniki wskazują, że brak formalnego wykształcenia muzycznego nie stanowi istotnej bariery w postrzeganiu możliwości stosowania logorytmiki w praktyce logopedycznej. Większość badanych nie uznaje wykształcenia muzycznego za warunek konieczny do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem tej metody, choć część respondentów dostrzega jego znaczenie w kontekście pracy z elementami muzycznymi lub nie ma jednoznacznego stanowiska w tej kwestii. Jednocześnie wyniki pokazują, że logopedzi mimo braku przygotowania muzycznego podejmują próby wdrażania logorytmiki w swojej pracy, co świadczy o jej dostępności i praktycznym potencjale w działaniach terapeutycznych. Brak wykształcenia muzycznego, zdaniem logopedów, nie stanowi ograniczenia w prowadzeniu logorytmiki.

W badaniu uwzględniono również pytanie dotyczące dostrzeganych przez logopedów zalet i wad logorytmiki. Respondenci formułowali swoje opinie w formie krótkich wypowiedzi. Ich analiza pozwoliła wyszczególnić najczęściej powtarzające się korzyści wynikające ze stosowania tej metody. Do najczęściej wskazywanych zalet logorytmiki należały: możliwość obcowania z muzyką, rozwijanie koordynacji słuchowo-wzrokowo-ruchowej oraz koncentracji uwagi, polisensoryczny charakter oddziaływań, atrakcyjność zajęć, obniżenie poziomu napięcia i stresu, kształtowanie funkcji słuchowych i percepcji słuchowej, a także pozytywny wpływ na rozwój umiejętności czytania i pisanie. Jedną z najczęściej podkreślanych zalet logorytmiki była jej atrakcyjna i angażująca forma zajęć. Respondenci zwracali również uwagę na możliwość wspierania rozwoju funkcji motorycznych i słuchowych, koordynacji oraz działania relaksacyjnego, wynikającego z wykorzystania muzyki w procesie terapeutycznym. Jednocześnie badani logopedzi wskazywali czynniki, które ich zdaniem mogą negatywnie wpływać

na jakość realizacji zajęć logorytmicznych. Do najczęściej wymienianych ograniczeń należały: brak odpowiednich warunków organizacyjnych w placówkach oświatowych, w tym niedostateczna przestrzeń, brak instrumentów oraz środków na zakup materiałów dydaktycznych, trudności w zapewnieniu indywidualizacji oddziaływań terapeutycznych, co w niektórych przypadkach może prowadzić do utrwalania nieadekwatnych wzorców, zbyt liczne grupy dzieci, a także niewystarczające kompetencje muzyczne części logopedów. Czternastu respondentów nie wskazało żadnych wad logorytmiki, uznając ją za metodę przynoszącą wyłącznie korzyści.

Jednym z istotnych elementów zajęć logorytmicznych jest umożliwienie dziecku kontaktu z instrumentami. W związku z tym respondentów zapytano, czy w prowadzonej przez nich profilaktyce logopedycznej wykorzystywane są instrumenty, a tym samym czy w sposób świadomy lub nieświadomy wprowadzają oni elementy logorytmiki do swoich działań profilaktycznych. Uzyskane wyniki wskazują, że większość badanych logopedów (25 osób) stosuje logorytmikę w profilaktyce logopedycznej.

W celu określenia stopnia znajomości narzędzi, które mogą być wykorzystywane w zajęciach logorytmicznych, w ankiecie zamieszczono ilustrację przedstawiającą instrumentarium Orffa. Uzyskane wyniki wskazują, że znaczna część respondentów miała trudności z fachowym nazwaniem instrumentów zaprezentowanych na grafice. Najczęściej udzielane odpowiedzi na pytanie „Co przedstawia poniższa ilustracja?” ograniczały się do określeń ogólnych, takich jak „instrumenty” lub „instrumenty perkusyjne”. Choć odpowiedzi te są poprawne, ich brak precyzji może świadczyć o ograniczonej znajomości specjalistycznych metod umożliwiających wprowadzanie elementów logorytmiki do profilaktyki logopedycznej. Pełnej, poprawnej odpowiedzi, identyfikującej instrumentarium Orffa, udzieliło 6 z 33 respondentów, którzy odpowiedzieli na to pytanie.

W celu oceny znajomości ćwiczeń wykorzystywanych w logorytmice respondenci mieli możliwość samodzielnego zaproponowania kilku z nich. Wśród najczęściej wymienianych aktywności stosowanych w ramach logorytmiki znalazły się: ćwiczenia słuchowe i słuchowo-ruchowe, gra na instrumentach, śpiewanie piosenek z elementami choreografii, ćwiczenia inhibicyjno-incytacyjne oraz rytmiczacje. Odpowiedzi badanych logopedów wskazują na dobrą znajomość technik pracy stosowanych podczas zajęć logorytmicznych.

Zdecydowana większość respondentów (36 osób) uznała zajęcia z wykorzystaniem logorytmiki za atrakcyjne i interesujące z perspektywy dzieci oraz określiła wykorzystywanie logorytmiki jako skuteczną i efektywną formę profilaktyki logopedycznej. Trudność w jednoznacznej ocenie poziomu zainteresowania dzieci tego typu zajęciami oraz w ocenie efektywności logorytmiki wskazała jedynie jedna osoba badana.

Uzyskane wyniki wskazują, że udział w badaniu skłonił niemal połowę respondentów (18 osób) do deklaracji chęci dalszego poszerzania wiedzy na temat logorytmiki.

Jedenastu badanych logopedów zadeklarowało brak zamiaru pogłębiania wiedzy w tym zakresie po wypełnieniu ankiety, natomiast 8 respondentów nie potrafiło jednoznacznie określić, czy udział w badaniu wpłynął na ich motywację do dalszego poznawania logorytmiki.

Wnioski i rekomendacje

Wyniki badań wskazują, że logorytmika jest w znacznym stopniu znana i stosowana wśród badanych 37 logopedów pracujących na terenie Małopolski. Zdecydowana część respondentów zna tę metodę i wykorzystuje jej elementy w profilaktyce logopedycznej.

Wyniki badań wskazują, że logorytmika w środowisku logopedycznym uznawana jest za wartościową metodę pracy. Wśród jej zalet wymieniano głównie polisenso-ryczny i polimodalny charakter oraz atrakcyjną dla dzieci formę. Wśród ograniczeń związanych z możliwością stosowania logorytmiki w praktyce pojawiły się m.in. brak odpowiednich warunków organizacyjnych w placówkach oświatowych, w tym niedostateczna przestrzeń, brak instrumentów oraz środków na zakup materiałów dydaktycznych; trudności w zapewnieniu indywidualizacji oddziaływań terapeutycznych, co w niektórych przypadkach może prowadzić do utrwalania nieadekwatnych wzorców, zbyt liczne grupy dzieci oraz niewystarczające kompetencje muzyczne części logopedów. Ponadto tylko niespełna połowa badanych uważa obecne możliwości poszerzania wiedzy na temat logorytmiki za wystarczające, co wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju oferty szkoleniowej i publikacji naukowych na temat logorytmiki.

Ograniczenia wskazane przez badanych logopedów są częściowo zbieżne z wyzwaniami opisywanymi w literaturze międzynarodowej dotyczącej wykorzystania interwencji muzycznych w praktyce logopedycznej. Badania wskazują, że mimo znajomości metod opartych na śpiewie logopedzi nie zawsze czują się odpowiednio przygotowani do ich stosowania (Behaghel i Zumbansen, 2022). Zwraca się również uwagę na potrzebę ujednolicenia sposobów prowadzenia interwencji muzycznych oraz oceny ich efektów, co może ułatwić ich wdrażanie do praktyki klinicznej (Grau-Sánchez i in., 2022).

Wykorzystanie logorytmiki może w znaczący sposób przyczynić się do poprawy jakości działań prowadzonych w ramach profilaktyki logopedycznej w szkołach i przedszkolach. Przeprowadzone badania wykazały duże zainteresowanie logorytmiką wśród logopedów w Małopolsce, co uzasadnia potrzebę przeprowadzenia analogicznych badań na większej próbie w przyszłości. Na podstawie wyników badań wyszczególnić można kilka obszarów wymagających dalszej analizy i pracy w celu umożliwienia logopedom swobodnego posługiwania się logorytmiką w profilaktyce logopedycznej. Na podstawie analizy potrzeb logopedów warto poszerzyć ofertę szkoleniową oraz zakres badań.

Dalsze badania powinny w jasny sposób prezentować skuteczność logorytmiki jako metody terapeutycznej stosowanej w logopedii. Należy również skupić się na opracowaniu i standaryzacji narzędzi diagnostycznych i terapeutycznych możliwych do zastosowania podczas logorytmiki. Warto również dążyć do ustrukturyzowania programów logorytmicznych, by zapewnić logopedom możliwość wyboru najbardziej adekwatnego do ich potrzeb systemu pracy terapeutycznej. Dalsza popularyzacja logorytmiki powinna obejmować również poprawę warunków organizacyjnych, umożliwiając jej systematyczne stosowanie w praktyce logopedycznej w tym w obszarze profilaktyki.

Bibliografia

- American Speech-Language-Hearing Association. (1988). *Prevention of communication disorders: Position statement*. <https://www.asha.org/policy/PS1988-00228>
- Apanowicz, J. (2002). *Metodologia ogólna*. Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu.
- Behaghel, E. i Zumbansen, A. (2022). Singing for the rehabilitation of acquired neurogenic communication disorders: Continuing the evidence dialogue with a survey of current practices in speech-language pathology. *Healthcare*, 10(6), Article 1010. <https://doi.org/10.3390/healthcare10061010>
- Daigmorte, C., Tallet, J. i Astésano, C. (2022). On the foundations of rhythm-based methods in speech therapy. *Speech Prosody*, 2022, 47–51. <https://doi.org/10.21437/speechprosody.2022-10>
- Dutkiewicz, W. (2000). *Podstawy metodologii badań do pracy magisterskiej i licencjackiej z pedagogiki*. Wydawnictwo „Stachurski”.
- Gacka, E. i Kaźmierczak, M. (2017). Przesiewowe badania mowy jako przykład działań z zakresu profilaktyki logopedycznej. *Logopaedica Lodziensia*, 1, 31–42. <https://doi.org/10.18778/2544-7238.01.04>
- Grau-Sánchez, J., Jamey, K., Paraskevopoulos, E., Dalla Bella, S., Gold, C., Schlaug, G., Belleville, S., Rodríguez-Fornells, A., Hackney, M.E. i Särkämö, T. (2022). Putting music to trial: Consensus on key methodological challenges investigating music-based rehabilitation. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1518(1), 12–24. <https://doi.org/10.1111/nyas.14892>
- Kilińska-Ewertowska, E. (1978). *Logorytmika*. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.
- Koo, T.K. i Li, M.Y. (2016). A guideline of selecting intraclass correlation coefficients. *Journal of Chiropractic Medicine*, 15(2), 155–163. <https://doi.org/10.1016/j.jcm.2016.02.012>
- Kucharak, I.V. [Кучерак, I.B.] (2024). Logoritmičnì vpravi u sistemì rozvitku prosodiki movlennâ doškil'nikiv iz psevdobul'barnoù dizartrièù na onlajn-zanâttâh [Логоритмічні вправи у системі розвитку просодики мовлення дошкільників із псевдобульбарною дизартрією на онлайн-заняттях]. *Pedagogičnì nauki: teoriâ ta praktika* [Педагогічні науки: теорія та практика], 2, 39–43. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-2-05>

- Pring, T., Flood, E., Dodd, B. i Joffe V. (2012). The working practices and clinical experiences of paediatric speech and language therapists: A national UK survey. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 47(6), 696–708. <https://doi.org/10.1111/j.1460-6984.2012.00177.x>
- Ranganathan, P. i Caduff, C. (2023). Designing and validating a research questionnaire – Part 1. *Perspectives in Clinical Research*, 14(3), 152–155. https://doi.org/10.4103/picr.picr_140_23
- Shakirova, S. i Saparbaeva, U. (2025). The role of logopedic rhythmic in correcting disorders in preschool children. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 5(1), 274–278. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14744726>
- Stakhova, L., Zelinska-Liubchenko, K. i Kravchenko, A. (2024). Logoritmični vpravi v procesi korekcii porušen' movlennâ ditej doškil'nogo viku [Логоритмічні вправи в процесі корекції порушень мовлення дітей дошкільного віку/Logorhythmic exercises in the correcting speech disorders process of preschool children]. *Aktual'ni pitannâ korekційnoï osviti (pedagogični nauki)* [Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки/Actual Problems of the Correctional Education (Pedagogical Sciences)], 23, 278–287. <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2024-23.278-287>
- Walencik-Topiłko, A. (2005). Współczesne oblicze logorytmiki. W: B. Ostrowska (red.), *Rytmika w kształceniu muzyków, aktorów, tancerzy i w rehabilitacji* (s. 103–108). Akademia Muzyczna w Łodzi.
- Wasińska-Zdźalik, E. (2017). Wspomaganie rozwoju mowy małych dzieci z wadą słuchu – zajęcia logarytmiczne. *Głos – Język – Komunikacja*, 4, 117–134
- Węsierska, K. (2012). Profilaktyka logopedyczna w ujęciu systemowym. W: K. Węsierska (red.), *Profilaktyka logopedyczna w praktyce edukacyjnej* (t. 1, s. 25–47). Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.